

PROCÉS PARTICPATIU

**Protecció d'alertadors
i anonimització de
bústies ètiques**

Descripció

Posar en marxa un canal de participació ciutadana que faciliti qualsevol persona i qualsevol servidor públic de l'Administració de la Generalitat pugui, de forma anònima si ho desitja, comunicar conductes dutes a terme a l'Administració de la Generalitat i al seu sector públic que resultin contràries al dret o als principis o regles ètiques i de bon govern i administració exigibles, sense por a ser objecte d'assetjament o de represàlies professionals o laborals.

Introducció

Un dels objectius previstos al tercer eix del Pla de Govern de l'actual XII Legislatura, relatiu a "una societat enfortida democràticament, lliure i justa", és el que té a veure amb la necessitat d'incrementar la qualitat institucional per tal de fomentar la confiança de la ciutadania i la justícia social. Amb aquest objectiu (3.2), es contempla explícitament la implementació d'un sistema de protecció als alertadors en les bústies ètiques de l'Administració de la Generalitat.

Les persones alertadores representen, en qualsevol sistema d'integritat, una peça clau en la lluita contra el frau i la corrupció en les institucions públiques.

Un alertador és una persona que fa pública informació de denúncia sobre activitats il·legals, irregulars o indeguts, o amenaces que afectin l'interès general per part de persones o organitzacions aparentment respectables. Una bústia ètica és un instrument de prevenció enfront eventuals males pràctiques o de conductes irregulars que ha de permetre oferir a qualsevol persona, tingui o no la condició de servidor públic, un canal prioritari i segur per poder facilitar de manera confidencial, la comunicació de conductes presumptament reprovables, per ser contràries al dret o als principis i valors ètics i a les regles de conducta exigibles als seus servidors públics.

La finalitat de permetre i garantir l'anonimat de la persona alertadora obeeix a la necessitat de salvaguardar els seus drets i interessos davant els eventuals riscos i represàlies de caràcter tant personal com professionals i laborals que per a aquesta persona pot suposar posar en coneixement de les autoritats fets indicis de frau i corrupció.

Una bústia ètica que pugui garantir l'anonimat de la persona alertadora constitueix un dels mecanismes que contribueixen a garantir l'eficàcia dels codis ètics i de les regles de conducta i, en darrera instància, assolir una bona administració fonamentada en la qualitat democràtica institucional i en la confiança de les persones en les institucions públiques.

Reptes

Posar en marxa instruments en l'Administració de la Generalitat que generin confiança en la ciutadania en general i també als servidors públics per alertar, de forma segura, conductes il·lícites, irregulars o no ètiques, contràries a l'interès general.

Protegir les persones alertadores de conductes il·lícites, irregulars, no ètiques o contràries a l'interès general, en especials als alertadors interns (servidors públics) per tal que els seus drets i interessos no resultin afectats ni puguin patir represàlies personals, laborals o professionals.

Contribuir a garantir el dret a una bona administració i enfortir la integritat institucional.

Preguntes

1. Com es pot per protegir les persones alertadores quan la denuncien conductes il·lícites, no ètiques o contràries a l'interès públic? Quins riscos té l'anonimització? La tecnologia pot ajudar a minimitzar els riscos?

2. Quines mesures o actuacions s'han de promoure per aconseguir que una bústia ètica anònima s'utilitzi de forma efectiva?
3. Quines mesures concretes s'han de dur a terme per tal de protegir els alertadors interns (servidors públics)?

Propostes CEMCORD

- Establiment de protecció per als alertadors
- Establiment de protecció específica per als treballadors públics
- Creació del canal anònims de denúncia a totes les institucions públiques

Propostes Pacte Social Anticorrupció

Objectiu núm. 4. Perseguir eficaçment els delictes vinculats a la corrupció Cal assegurar la independència i control del poder judicial. Cal dotar l'administració de justícia dels mitjans i recursos adequats per perseguir els delictes de corrupció. Cal facilitar i protegir la denúncia responsable de presumptes casos de corrupció.

Mesura núm. 11. Facilitar i protegir la denúncia responsable de presumptes casos de corrupció.

Evidències

L'evidència existent fins a dia d'avui es basa en estudi de casos a partir de metodologies quantitatives com enquestes a professionals del sector públic – no s'han localitzat estudis d'eficàcia que emprin dissenys experimentals. Fins al moment, la conclusió a la que s'arriba és que disposar de recursos per poder reportar 'males pràctiques', garantint qualsevol efecte pervers sobre la persona que ho reporta, esdevé un mecanisme de control i que ajuda a reduir el frau i la corrupció. L'evidència existent també es fa ressò de les condicions que afavoreixen l'efectivitat de la mesura: dissenyar un protocol en les diferents unitats per reportar i validar-lo amb tots els nivells professionals, dissenyar un procés a partir del qual la denuncia anònima es prengui seriosament (s'observin els efectes i s'informin de les conseqüències) i, finalment, l'oferiment d'assessorament ex-ante a l'informant anònim. Finalment, ressaltar que aquestes són orientacions generals i no s'ha testat quina és l'organització interna que maximitza la quantitat i qualitat de les denúncies anònimes.

Deu països de l'UES (França, Hongria, Irlanda, Itàlia, Lituània, Malta, Països Baixos, Eslovàquia, Suècia i Regne Unit) ofereixen una protecció jurídica completa de la persona alertadora. D'entre ells, destaca Irlanda com el país de l'UE que compta amb la regulació més completa en matèria de protecció d'alertadors.

Dels països de l'OCDE, Islàndia és considerat un paradís pels alertadors. La tasca dels *whistleblowers* constitueix un dret legalment i socialment protegit. També Japó que compta amb una de les legislacions més veteranes del s XXI, amb una llei de protecció de l'alertador promulgada el 2004 i que va entrar en vigor el 2006.

Bústies ètiques anònimes d'institucions públiques catalanes

<https://ajuntament.barcelona.cat/bustiaetica/ca/que-es>

<https://www.antifrau.cat/ca/bustia-de-denuncies-anonimes.html>

Marc de referència legislatiu (amb enllaços)

- **Llei 19/2014, del 29 de desembre, de transparència, accés a la informació pública i bon govern.** La Llei de transparència regula, específicament, la publicitat activa i el dret d'accés a la informació pública, determina diversos aspectes i eines de bon govern i participació ciutadana, i estableix el sistema de garanties de la pròpia Llei.
- **Llei 29/2010, del 3 d'agost, de l'ús dels mitjans electrònics al sector públic de Catalunya.** Legisla sobre l'ús dels mitjans electrònics en les relacions entre les entitats del sector públic, els ciutadans, les empreses i les organitzacions, establint com a principis bàsics la transparència i la col·laboració interadministrativa.

- **Llei 19/2013, de 9 de desembre, de transparència, accés a la informació pública i bon govern.** Articula diverses obligacions de publicitat activa per a totes les administracions i entitats públiques, reconeix i garanteix l'accés a la informació, i estableix les obligacions de bon govern que han de complir els responsables públics.
- **Llei 39/2015, d'1 d'octubre, del procediment administratiu comú de les administracions públiques.** Regula els drets i garanties dels ciutadans respecte l'activitat administrativa, tant en l'exercici de la potestat d'autotutela com de la potestat reglamentària i la iniciativa legislativa.
- **Llei 40/2015, d'1 d'octubre, de règim jurídic del Sector Públic.** Detalla el règim jurídic administratiu, aplicable a totes les administracions públiques, i les relacions internes entre les administracions públiques.
 - **Resolució legislativa del Parlament Europeu, de 16 d'abril de 2019, sobre la proposta de Directiva per a la protecció d'alertadors sobre infraccions del Dret de la Unió.** Respon a la necessitat i deure públic de protegir els alertadors davant possibles represàlies, tenint en compte que es troben en una situació privilegiada per a denunciar infraccions o per a fer-ne una revelació pública i, alhora, es situen, per aquest mateix motiu, en una posició de vulnerabilitat, especialment envers la persona i l'organització de la qual depenen professionalment.
 - **Reglament (UE) núm. 211/2011 del Parlament Europeu i del Consell, de 16 de febrer de 2011, sobre la iniciativa ciutadana.** Consolida el funcionament democràtic de la Unió Europea en disposar, entre altres coses, que tot ciutadà tingui dret a participar en la vida democràtica de la Unió Europea mitjançant una iniciativa ciutadana europea.
- Congrés dels Diputats: **Proposició de llei integral de lluita contra la corrupció i protecció dels denunciants.**
- Parlament de Catalunya: **Proposició de llei de protecció integral dels alertadors en l'àmbit competencial de la Generalitat.**
- Parlament de Catalunya: **Proposició de llei de lluita contra la corrupció i de protecció dels denunciants.**
- **Propuesta de DIRECTIVA DEL PARLAMENTO EUROPEO Y DEL CONSEJO relativa a la protección de las personas que informen sobre infracciones del Derecho de la Unión**